

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

SITUAȚIA ACTUALĂ

PREGĂTIREA CLERULUI

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI

v. 76290

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
1929

Prețul Lei 50.

Arhiepiscopul GRIGORIE LEU BOTOȘĂNEANU

~~Inu A. 61. 508.~~

Inu. 11503.

307463

BISERICĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ

SITUAȚIA ACTUALĂ PREGĂTIREA CLERULUI

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1929

262.14 (498)

16060.

COTA

181503

CONTROL 1953

RC 88/05

CONTROL 1957

1961

D

B.C.U. Bucuresti

C16060

Starea actuală a Bisericii Ortodoxe Române

și

MASURILE CE SE IMPUN

Biserica Ortodoxă Română și-a stabilit organizația ei canonică și a plămădit ființa neamului românesc cu mari jertfe. Să răsfoim istoria bisericii române dela înființarea principatelor și ne vom convinge de acest adevăr sfânt. Numai credința puternică a creștinismului ortodox a condus începuturile de organizare națională bisericească, prin mijlocul marilor vijelii sociale și ne-a trecut la li-manul unde am ajuns.

Ce eram noi în acele vremuri față de atotputernicia papală, decât niște «*mizera plebs contribuens*» și niște Valahi schismatici și eretici, care nu făceam parte din nici o națiune și din nici o religie cu drepturi ?

Papa avea misiuni de propagandă foarte active în principatele dunărene, pe care le și repartizase între die-cecele orientale. Cine se mai gândea la rezistența oropsi-ților de Români între puternicele și hrăpărețele state ca-tolice Polonia și Austro-Ungaria ?

Muntenia și în special Moldova era înțesată de mi-sionari catolici, poloni și unguri, susținuți puternic de Roma ca misiune, de statele lor ca neam. Să ne gândim numai ce era la curtea voevozilor moldoveni Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și alții!

Papalitatea catolică nu pierdea din vedere nici aten-țiunea ocrotitoare și atrăgătoare, cum a fost în cazul cu Ștefan cel Mare, învingătorul semilunei otomane.

Tot ca la un neam oropsit și fără nici o directivă de credință vine și furia protestantă din veacurile XVI și XVII. Lupta a fost pe moarte și viață, mai ales în Tran-

silvania. Frământările religioase din aceste veacuri au fost salvatoare, în special pentru Românii ardeleni, întru cât li s'a lămurit și oțelit punctul de vedere românesc și creștinesc. Pentru Românii din principate aceste frământări au avut o influență culturală hotărâtoare. Pe lângă martirii Ardealului, mitropoliți ca Ilie Ioerest, Sava Brancovici și alții, ierarhi ca Varlaam și Dosoftei în Moldova, Antim Ivireanul în Muntenia, alături de domnitori ca Vasile Lupu și Constantin Brâncoveanu, au lămurit credința creștină ortodoxă într'o limbă și cu un alfabet românesc.

În veacurile XVIII și XIX a fost o adevărată decadență religioasă.

Invazia grecească, cu obiceiurile fanariote, ne-a puștiit și sufletește și economicește; iar vântul ateist din veacul al XIX-lea ne-a redus complect cultura și influența religioasă. În special actul secularizării cu deviza: «*Lăsați biserica săracă și clerul ignorant, ca să scăpăm de clericalism*», a fost un adevărat dezastru. Poporul român trăește în aceste vremuri sub influența religioasă a bogomilismului bulgar, răspândit de călugării atomiți, cu literatura populară a imnelor religioase: «*Epistolia*», «*Visul Maicii Domnului*», «*Vămile văzduhului*» și altele.

Intr'o așa stare creștinească ne găsec marele evenimente din veacul XX. Războiul mondial, cu nenorocirile, răsturnăturile și refacerile aduse, a dovedit importanța idealismului moral și a învățături evanghelice. Condiții sociale noi chiamă Biserica la lucru. Războiul schimbă raportul între națiuni, între clase sociale, între indivizi. În vâltoarea morală care se deslănțue, singură Biserica strălucește ca un far călăuzitor spre limanul mântuirii. În mijlocul naufragiului social, omenirea strigă: *Mai aproape, mai aproape de Tine Doamne*.

Aceasta fiind cerința sufletească a vremii, iar Biserica Ortodoxă Română aflându-se cu ogorul creștinesc în starea arătată, ne-a invadat mulțimea sectelor cu interes internațional și nu creștinesc. Mâna străină ne-a învrăjbit cu sumele de bani, ce se varsă pe întinsul țării românești din belșug.

De unde atâta dragoste pentru evanghelizarea neamului românesc? Nu se vede oare, că această dragoste de evanghelizare este în legătură cu întregirea și unificarea neamului românesc?

Se impune deci pentru viitorul neamului și al Bisericii noastre o cât mai grabnică reînnoire creștinească și românească. Biserica să vieze în forul ei conducător și să-și formeze slujitori a căror dragoste să nu cunoască frica.

Nu se știe ce ne poate aduce ziua de mâine.

Spiritul diabolic strein, de neamul și legea noastră, lucrează temeinic la învrăjbirea noastră. Ne batjocorim și suntem batjocoriți. De câțiva ani campaniile de presă și broșurile incendiare se țin lanț. Inalte personalități, cu răspundere în biserică și școala noastră teologică ortodoxă română, s'au atacat cu furie batjocoritoare în presa zilnică luni și ani de zile, fără ca, dela primul articol, ori calomniatorii să fie duși la temniță, ori vinovații la ispășirea monastirească!?

Nu poate fi o situațiune mai rea și o durere mai mare pentru Biserica noastră ortodoxă română. Nu poate fi o influență mai hotărâtoare (se înțelege în rău) asupra elevilor și studenților teologi, viitori slujitori și misionari în lupta sfântă pentru neam și lege. Autoritatea chiriarhală și pastorală se fărâmițează, iar focul entuziasmului tineresc se stinge din zi în zi. Preoții nu mai au respect față de episcopii lor..., poporul, credincioșii nu mai au respect și încredere în păstorii lor.

Tineretul teologic văzând această învrăjbire părintească și lipsă de dragoste fiască, caută să-și îndrepte pașii în alte direcții, decât în slujba bisericii și a păceii.

Rezultatul final este înmulțirea sectanților și a calendaristilor. Pe zi ce trece, credincioșii se îndepărtează de preoții lor. Au început să-și facă singuri oficiile sfințitoare ca: botezuri, înmormântări, sfințiri de case și fântâni etc., încuind bisericile și batjocorind pe preoți și chiar pe arhierei ¹⁾.

---

1) În Basarabia chestia calendarului a format aproape o sectă. Cuvântul pastoral și chiar arhipastoral nu mai este ascultat. P. S. Dionisie a fost huiduit la Tabăra, iar L. P. S. Mitropolit Gurie batjocorit în Chișinău. În eparhia Moldovei avem cazuri asemănătoare. Valea Bistriței din județul Neamț și Valea Moldovei din județul Fălcieni sunt tulburate până la răsvrățire. Constrângeri cu răzvrățiri îndrăznețe am avut chiar personal în parohiile Drăgușeni, jud. Fălcieni, și Borlești, jud. Neamț. Pe preotul bătrân Mironescu l'a amenințat cu maltratarea la Săvinești, jud. Neamț. În parohia Zănești (de aproape 800 capi de familie) același județ sunt toți cu stilul vechiu; se botează, se îngroapă, își sfințesc fântânile și casele singuri.

Impletirea e diabolică. Vrajmașii samănă zizanii. Noi, din ignoranță, ne învrăjbm până la distrugere, pentruca tot ei să tragă foloasele.

Ce vom face, ca să ne mântuim ?

Numai să combatem, ori mai mult să ne combatem ? Cred că mai 'nainte de-a memoriza citatele biblice pentru combatere, trebuie să ne frământăm viața noastră intimă cu învățământul evanghelic, pentru a ne face adevărate faruri de credință ortodoxă. Din această frământare apoi să izvorască acea nădejde și dragoste creștină, care să ne dea un adevărat traiu auster plin de belșug și o adevărată viață de evlavie plină de bunătate și milă.

Mai mult ca oricând astăzi trebuie să răsune puternic în sufletele noastre cuvintele Sf. Apostol Pavel: «*Deșteaptă-te cela ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos. Socotiți drept aceia cum să umblați cu pază, nu ca niște înțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt.* (Efes. V 14—16).

Ca arhieru, slujitor al Bisericei Ortodoxe Române, sunt îndurerat până la lacrimi de starea în care ne aflăm. Nu pot să mă stăpânesc și să nu dau drumul la strigătul de redeșteptare.

Tipăresc această broșură, extrasă din studiul *Biserica Ortodoxă Română și Celelalte Confesiuni și Secte*, publicat în revista «Biserica Ortodoxă Română» ce va apare și în volum, cu nădejdea că reprezentanții Bisericei noastre: ierarhi, preoți și credincioși, adunați în congresul legiutor și îndrumător, vor găsi o cale de ierarhisare și înfrățire, cu o temeinică, unitară și urgentă organizare a învățământului teologic. Insist special asupra școalei teologice actuale și'mi permit a da norme de viitoare organizație, pentrucă numai aicea găsesc cheia dela tezaurul binelui viitor.

PREGATIREA CLERULUI.

a) Ce suntem și cum trebuie să fim.

Starea de astăzi a Bisericii noastre este mai critică decât ne putem închipui. Trăim ca slujitori ai ei, așa cum ne-au format împrejurările și cu greu ne putem vedea realitatea situațiunei noastre. Numai dacă am fi atenți, și am prinde diferitele reflexe ale fiilor noștri duhovnicești, ne-am putea da bine seama de ceia ce suntem și de ce ar trebui să fim. ¹⁾ Pe lângă aceasta o ușoară privire cu o cercetare neobservată în felul de a fi a celorlalte confesiuni istorice, nu ne lasă fără zguduiri sufletești. E de ajuns să studiem pe cei ce trăesc împreună cu noi. Când mai trecem și granița și pătrundem fința și organizația lor, nu se poate să nu ni se umezească ochii. Am în mintea mea atâtea exemple, numai dintr'o fugitivă trecere prin câteva centre catolice și protestante. Trebuie să-mi stăpânesc condeiful, ca să nu se pară, că pe ei vreau să-i laud, iar pe noi ne batjocorim. Inșă numai prin comparație se poate stabili adevărul.

În fața acestei stări neînchipuit de dureroase se impune o grijă și o pregătire cât mai urgentă și mai temeinică pentru viitor, pe lângă măsurile de conducere administrativă, cerute de moment. Nădejdea este la preotul de mâine.

Acesta să fie format așa fel sufletește, încât să zică cu sf. apost. Pavel: „*Pățimesc până la lanțuri, ca un făcător de rele, pentru Domnul Iisus Hristos; dar pentru cuvântul lui Dumnezeu nu sunt în lanțuri. De aceea eu toate le rabd pentru cei aleși, ca și ei să dobândească mântuirea cea în Hristos Iisus împreună cu slava veșnică*“ ²⁾.

1) Un inspector școlar a zis într'un cerc de cunoscui: „*Preoții sunt sub nivelul moralității poporului*“.

2) II Timoteiu, II 9-10.

Să ne îngrijim cu toată seriozitatea, ca acest preot să fie întru totul următor învățăturilor sf. Ioan Hrisostom care zice: „*Puneți toată râvna voastră, spre a aduce aci pe frații voștri; îndemnați pe rătăciți și dați-le sfat bun nu numai cu cuvântul ci și cu fapta, că învățătura prin fapte este mai puternică. Chiar dacă nu ai vorbi, dar la ieșirea ta din biserică, să arăți celor ce au rămas afară de ea, prin aerul tău, prin căutătura ta, prin glas, prin mers și prin ființa ta, folosul ce ai câștigat dela biserică. Adică noi trebuie să eșim din biserică ca cum am eșit din locul cel mai sfânt, ca și cum am eșit chiar din cer: mai morali, mai înțelepți, mai serioși și mai măsurăți în toate cuvintele și faptele noastre ¹⁾.*”

Astfel de slujitori, astfel de păstori și arhipăstori, care să se înalțe până la jertfa crucei depe Golgota, de unde să dea binecuvântarea păcii cu sfintele cuvinte: „*Părinte iartă-le lor, că nu știu ce fac*” ²⁾, nu suntem.

Cauze și motive pentru justificare avem multe; unele chiar binecuvântate. Meritul nostru ar fi fost însă, să nu avem nevoie de aceste justificări. Acum, pentru că ne ocupăm de pregătirea clerului, specificăm că una și cea mai însemnată a fost nepotrivita organizare a școalelor teologice. E adevărat, că școala dintr'o epocă este expresiunea vremii, în care și-a luat ființă. Nu putea să fie altfel. Pentru aceasta nu acuzăm, ci numai constatăm, cu nădejdea, marea nădejde însuflețitoare, că ne vom îndrepta.

b) Temeiul școlii bisericești.

Curentele sociale din veacul al XIX au fost așa de protivnice unei culturi duhovnicești, încât nici nu putea fi vorba de o școală bisericească în adevăratul înțeles al cuvântului. Nu aveau de unde să răsară educatori cu entuziasm, conducători cu pătrunderea biblică și însuflețire apostolică. Totul era scepticism, desnădejde și desorientare.

Școala menită a formă așa slujitori bisericești, încât să zică cu sf. apost. Pavel: „*Toate le rabd pentru cei*

1) Omilia XLII

2) Luca XXIII 34.

aleși, ca și ei să dobândească mântuirea“, a vegetat la fel cu ceilalți, într'un formalism regulamentar mai mult polițienesc. Apogeul acestui formalism, cu rezultate dureroase pentru biserica și neamul nostru, necorespunzătoare vremurilor în care trăim, este atins în primul pătrar al veacului în care trăim. Iată ce zice un director de seminar din această vreme:

„Seminariile noastre au adus o mare contribuție la falșificarea și sărăcirea tezaurului spiritual al vechei noastre vieți bisericești. Ele au vărsat în fiecare an, în rândurile preoției, oameni nelucrați, neșlefuiți înlăuntru lor sufletesc, nepregătiți pentru opera de spiritualizare a bisericii, de ridicarea vieții deasupra vasului ei de lut“¹⁾.

De altfel școala românească în general n'a dat rezultate mai bune, pentru că: „Educația morală a fost pur și simplu exclusă din programul de activitate al școlii și expluzată din regulament. Când s'a găsit un legiuitor care să acorde, pentru prima oară, în școala românească educației morale rolul preponderant, gestul acestuia a fost anihilat de cei chemați să-l pună în valoare.

De multă vreme învățământul românesc așteaptă realizarea apelului pe care Regele Carol l-a adresat profesorilor prin cuvintele: „*formați caractere*“²⁾.

Dacă așa era starea generală a învățământului, cu atât mai mult nu se poate concepe o școală specială de însuflețire apostolică. Și seminarul a fost plămădit la fel cu ceilalți școli, cu aceeași administrație centrală, cu aceiași inspecții, cu aceiași profesori. Am învățat în această școală, am fost spiritualul uneia și directorul alteia³⁾. O cunosc în toată alcătuirea și cu tot substratul ei moral. Nu se putea ca să ne dea altfel de rezultate.

c) Fazele prin cari au trecut.

Până la 1894 am avut seminarul cu patru clase, care ne-a dat seria de preoți și de atei, cu anecdotele lui Th.

1) Preot Const. Proviaș, fost director al Seminarului din Buzeu: „Problema pregătirii clerului“, București 1922.

2) G. G. Antonescu, „Revista generală a învățământului“: Intre lege și Regulament, p. 130.

3) Seminarul „Central“ din București și Semin. „Melchisedec“ din Ismail.

Speranța. Aceste școli încă erau cel puțin în legătură cu Biserica și sub conducerea Chiriarhilor respectivi. Unde a păstorit un Episcop la înălțimea chemării sale, școala a dat slujitori chiar conștienți. Figura reprezentativă a Episcopului Melchisedec a format ucenici la seminariile din Ismail și Roman, unde a păstorit, dintre care și astăzi mai viază câțiva, ca semniceri de evlavie și buni bisericași. Apoi figuri de Chiriahi ca Ghenadie dela Râmnic, Silvestru dela Huși, Mitropoliții Iosif Naniescu și Iosif Gheorghian, încă au scos ucenici din școalele lor eparhiale, care au făcut față împrejurărilor. Prin aceștia s'a mai putut păstra ceva din tezaurul sfânt al ortodoxiei noastre.

După această dată școala bisericească este complectată cu studiul de opt ani, dar întru totul laicizată, neavând nici o legătură cu Biserica și autoritatea ei conducătoare.

Regulamentul seminarilor cu opt clase, în cele 127 articole, se ocupă de viața bisericească a elevilor într'un singur articol (96) unde se spune : „*Duminicile și sărbătorile dimineața, toți elevii asistă la serviciul divin în capela seminarului. Lipsa dela serviciul divin, fără cauză motivată și fără învoire, să enumără între abaterile grave și dacă se repetă atrage pedeapsă gravă și în caz de recidivă eliminarea*“. În toate celelalte articole se specifică numai rânduirea vieții elevilor în internat. Tot spiritul acestui regulament este numai de disciplină și de pedeapsă. E ceva numai de ordin trupesc și pământesc. Preocupări de înălțimi morale și sufletești nu se întrevăd. Autorii acestui regulament au perdut din vedere până și faptul elementar, că mai este și o slujbă de seară numită „Vecernie“ și că mai sunt și sfinte taine de îndeplinit.

Toți legiitorii acestor școli și mai apoi toți organizatorii și conducătorii lor n'au conceput decât o superficială instrucție omenească. S'au alcătuit diferite programe analitice, care n'au avut nici o concentrare specifică școliei. Todeauna obiectele de cultură profană au avut întâetatea față de studiile biblice și teologice. De o pătrundere scripturistice cu convingeri misionare și însuflețiri apostolice la studiile de specialitate (exigeză, dogmatică, morală, pastorală, omiletică, etc.), nu se poate vorbi, mai ales după război, când seminariile se înmulțesc, iar direc-

torii sunt puși de cluburile politice și cad sub povara păcatelor și a compromiselor.

Directorul de seminar citat mai înainte se exprimă așa de aspru despre absolvenții seminariști dinainte de război, când conștiința datoriei era destul de clară și selecțiunea elevilor destul de severă. Defectul era în organizare. Dacă ar trăi astăzi, să vadă seminarii, cari varsă anual câte 40—50 absolvenți, cu totul nepregătiți și inconștienți de misiunea lor, n'ar mai avea cuvinte de scris, ci numai lacrimi de vărsat.

Aceștia să lupte cu sectanții? Este o ironie! Ei nu știu care sunt cărțile Sf. Scripturi, de unde să le mai citeze?

Cum să urmeze apoi sfinte povățuiri apostolice ca acestea: „*Tot cuvântul putred să nu easă din gura voastră, ci numai care este bun, spre zidirea folosului, ca să dea dar celor ce aud*“ (Efeseni IV, 29), când nu știu unde să le citească?

Cum să fie transformați și transportați de dumnezeieștile învățături: «*Și să nu întristați pe Duhul cel sfânt al lui Dumnezeu, întru care v'ați pecelluit spre ziua răs-cumpărării. Toată amărăciunea și mânia și iușimea și strigarea și hula să se lepede dela voi, împreună cu toată răutatea. Și fiți unul către altul buni, milostivi, ertând unul altuia precum și Dumnezeu V'a ertat vouă întru Hristos*» (Efeseni IV, 30—32), dacă nu știu unde să le găsească?

Pericolul ce ne amenință este mai mare, decât îl credem. Ca să ne convingem de adevărul situațiunei, citez un pasaj din multele publicații la adresa slujitorilor bisericești. «*O câtă durere să constați că păstorul turmei este adesea ori piatră de poticnire a sufletelor încredințate lui! Zădarnic mai slujiți la dumnezeescul altar, fraților întru Domnul, dacă dincolo de pragul bisericei viața voastră nu-L mărturisește pe Iisus! Dacă ați ști că tocmai această lipsă de mărturisire vie a voastră mână sufletele însetate pe alte scocuri și că slujba însăși a îndepărtat de Dumnezeu atâți oameni din pricină, că n'o faceți înțeleasă, caldă și vibrantă* 1).

1. I. Gr. Opreșan, „Fântâna Darurilor“, revistă de sub direcția Păr. T. Chiricuță: „Sarea Nestricăciunei“, p. 238.

Cum să iasă absolvenți plini de idealism și austeritate, când directorii lor s'au schimbat odată cu guvernele și au căzut sub greutatea păcatelor? Ce legături au avut aceste școli cu biserica și conducătorii ei, ca să fie ferite cătuși de cât de astfel de compromisuri?

Ne-am pervertit în așa stare, încât nici astăzi nu putem concepe, că școalele teologice să fie sub conducerea Bisericei, cu forul ei suprem Sf. Sinod.

Am avut în vedere, la redactarea acestui capitol, mai mult școala bisericească din Vechiul Regat. Situațiunea însă este asemănătoare și în provinciile alipite, cu mici nuanțe deosebitoare. Rezultatele sunt la fel dela Nistru și până la Tisa. Toți slujitorii bisericești din România mare suntem formați aproape după acelaș țialapod. Nu ne putem ridica cătuși de cât dela traiul josnic pământesc spre viața înaltă cerească.

Să ne apreciem numai după uniformitatea ce reprezintă exteriorizarea fondului nostru sufletesc. Nu există altă clasă socială mai împetrișată și mai nedisciplinată. Acum când se discută secundara chestiune, uniformizarea costumului preoțesc, grija tuturor nu este alta, decât cum să scape de constrângerea acestor haine largi. Aproape toți ar vrea costumul portului zilnic civil, pentru ca traiul să fie cât mai de lume și cât mai pământesc. Tindem la o veșuire numai trupească. Nu avem puterea sufletească să fâlfâim cu aripile idealismului spre înălțimile cerești.

d) Măsurile ce se impun.

Să nu ne mire, nici să nu ne sperie starea în care am ajuns. Imprejurările au fost prea grele și conducătorii prea slabi, ca să înfrunte astfel de vremuri. Ajunge zilei însă răutatea ei! Tulburările calendaristice ne amenință și sectanții se înmulțesc, fără ca tinerii preoți, rodul unor astfel de școli, să poată liniști sufletele și oprî rătăcirea. Până la o viitoare reformă a școalelor teologice și mai ales până la roadele acelor școale, să impune urgent școala de veghere și de disciplină administrativă a Sf. Sinod în general și a fiecărei Eparhii în special. Nu se poate concepe în astfel de vremuri tulburi, ca fiecare chiriarh să nu-și viziteze eparhia și să nu-și adune măcar

odată pe an pe toți preoții eparhiei spre a-i vedea, ascultă și îndrumă.

Odată cu aceasta să se procedeze cât mai grabnic la reorganizarea învățământului teologic. Orice întârziere dă răgaz de a se vărsa în rândurile preoției și mai mulți nelucrați și mai mulți neșlefuiți sufletește și mai mulți nepregătiți pentru opera de spiritualizare a bisericii. Să nu se uite că aceștia vor fi o grea povară pentru Biserică. Ne vor forța binecuvântarea hirotoniei prin turburări politice, cu împărțiri și fărâmițări de parohii.

Studii se fac de ani de zile. Până acuma s'au alcătuit câteva anteproiecte. Materialul de organizare și directivele sunt date. Rămâne să apară sistemul de organizare cu substratul moral al legiuitorilor.

Să vedem însă ce fel de școală teologică ne trebuie.

REFORMA ÎNVĂȚĂMANTULUI TEOLOGIC.

a) Cerințele vremii.

Universitatea din Iași își deschide cursurile anului curent (1929—1930) cu cerința, ca religiunea să umanizeze mai mult virtuțile divine făcându-le să trăiască vii în omenire.

Conferențiarul găsește înfrățirea armonică a credinții cu știința în acest punct, amândouă având același scop, să ușureze pe om în lupta cu greutatele vieții.

Același ecou într'o formă mai precisă îl auzim aproape zilnic. Biserica și slujitorii ei să ajute mai real pe credincioși în zburciunile lor sufletești. Este un strigăt tacit asupra preoției, că nu leagă omenirea (pe fiii lor duhovnicești) mai temeinic cu cerul, pentru a-i feri de ne cazuri și primejdii.

Lupta vieții este din ce în ce mai aprigă. Valurile cele grele de purtat ale plăcerilor, de pe marea cea sărată a acestei vieți, cresc pe zi ce trece. Pregătirea izbăvitorilor morali însă nu este corespunzătoare nevoilor. Bărcile lor de scăpare sunt cuprinse de aceleași primejdii. Sunt și ei în mijlocul acelorași valuri. Toți caută ultima scăpare din vâltoarele vieții la Biserică, la slujitorii ei, la preotul lor. Și — Doamne — tare decepționați rămân, când nu găsesc acest ajutor, pentru că cei ce trebuie să facă legătura cu cerul și să dea ajutorul în nevoile vieții, au însuși ei nevoie de o legătură mai puternică cu Dumnezeu! Sunt și ei tulburați de aceleași valuri!

Plângerea că preoția de astăzi nu-i destul de formată să îndeplinească nevoile sufletești ale credincioșilor e aproape zilnică. Ni se spune aceasta și fâțiș în tratate și lucrări și sub forme literare. Numai amintim scrisul literaților și al gazetelor (unele bucăți fiind așa de dure-

roase prin forma lor : exemplu anecdotele lui Th. Speranță). Citez însă pe D-l Profesor I. Botez, conferențiarul dela deschiderea cursurilor universității din Iași cu tratarea «*Știință și Credință*», care cere umanizarea virtuților cerești. Nu pot trece cu vederea apoi și cuvântul autoritar al trudnicului profesor S. Mehedinți, care precizează, în valoroasa sa lucrare «*Altă creștere, Școala Muncii*», că trebuie o Biserică vie.

Este hotărât deci, că școala teologică de astăzi nu are puterea să formeze pe preoții ceruți de vremuri, potrivii pentru greutățile prin care trecem. Unde mai punem și faptul ca metodele ei sunt împărțite după provincii !

Ca să ne convingem de aceasta, e de ajuns să citim două cărți de literatură apărute în anii din urmă. Una este «*Noul Seminar*» scrisă de Leon Donici în rusește și tradusă de Gh. Ivanov în românește. Aceasta redă organizația seminariilor ortodoxe din Rusia. A doua e «*Legea Minții*» de I. Agârbiceanu, care arată substratul moral al seminariilor catolice. Pe această din urmă o amintim, numai că să cunoaștem și sistemele Bisericii Romano-Catolice, despre care ni se vorbește adesea cu oarecare interes. Aceste școli au influențat apoi și pe frații noștri români uniți.

Noul Seminar însă ne interesează mai mult, pentru că un duh asemănător a transpirat și în școlile noastre. Cartea, ce te face să râzi cu lacrimi de durere, a avut și are mult răsunet atât în orientul ortodox cât și în occidentul catolic. A fost tradusă în mai multe limbi și i s'a făcut temeinice recenzii. Iată ce zice și un student teolog român : «*Că lucrurile la noi n'a putut ajunge până aci, trebuie să ne bucure, dar să ne și îngrijoreze. Să ne bucure pentru că avem posibilitatea în a îndrepta încă răul ; dar să ne și îngrijoreze, pentru că orice întârziere va adăoge pușinului rău ce există, unul mai mare și mai cu anevoie de îndreptat mai târziu*». Tratând mai departe despre directori și spirituali, descriși în culori așa de negre de autor, adăogă : «*Până acum la noi acești doi factori ai educației nu se deosebeau prea mult de Vasanofie a lui Donici. În școlile noastre directorii, ca să vorbesc de directorii de seminar, sunt prefăcuți, în majoritatea cazurilor, în economi, în simpli antreprenori de hotel și restaurante,*

iar spiritualii, pe lângă grija impusă de regulament de a face educația religioasă, redusă pentru dânzii la a asista seara și dimineața și la masă la rugăciune, sunt apoi niște simplii polițiști, cari nu se ocupă decât cu unile infracțiuni mai mult sau mai puțin vinovate ale elevilor. E posibil deci ca antreprenorii de hotel și restaurante și polițiștii să poată avea ascendență morală pe care o reclamă mediul seminarial?»

b) O școală nouă

Ne trebuie deci o școală nouă, care să ne poată da pe slujtorii bisericești, pe păstorii creștini ceruți de vremurile în care trăim. Ne trebuie școala teologică, care să ne dea cât mai mulți patriarhali slujitori ca fostul preot Găucă din Iași, ca actualul dihovnic al Dorohoiului Ciocoiu, ca părintele Vasile din „Lunaticii” lui domnul Tiberiu Crudu și atâți alți modești păstori în slujba păcii. Ne trebuie școala, care să ne dea și mănuitori a-i cuvântului ca un Toma Chiricuță dela biserica Zlătari din București. Afară de aceasta dela școala teologică a viitorului așteptăm în special pe *Varlamii, Dosoftei, Antimii, Grigorii* și *Veniaminii* Bisericii noastre Ortodoxe Române.

Pregătirea și formarea unui preot este o adevărată operă. Preuția este misiune grea. Pentru îndeplinirea ei trebuie înclinare specială, temeinică pregătire și îndelungată experiență. Preotul, după numele ce-l și poartă, trebuie să fie bătrân în toate actele vieții lui. Tânărul teolog deci, trebuie să fie înclinat și transformat. Școala teologică a viitorului să știe în primul loc să aleagă firile inclinate spre contemplație și misionarism; apoi să fie în stare să transforme pe omul trupesc al tinereții în părintele duhovnicesc al bătrâneței. Învățământul teologic trebuie să prefacă pe copilul deja înclinat din omul trupesc în ingerul sufletesc. Acest învățământ să-l facă pe viitorul preot să fie cu trup, dară să nu trăiască după trup; să trăiască pe pământ, dar să fie cetățean al cerului; să fie sărac, dar pe mulți să înbogățească; să trăiască în lume, dar să nu fie ca în lume!

Așteptăm și pentru aceasta cerem urgent o așa școală, ca să nu mai avem și durerea amenințării tânărului teolog

care zice în recenzie de mai înainte: *Să ne bucure, pentrucă avem posibilitatea de a îndrepta răul; dar să ne și îngrijoreze, pentrucă orice întârziere va adăoge puținului rău ce există, unul mai mare și mai cu anevoie de îndreptat mai târziu*“.

Pe lângă cele expuse, criza învățământului teologic mai are o latură: disproporția. Basarabia și Vechiul Regat au pletoră de candidați la preoție, absolvenți ai multelor seminarii, care încep să devie candidați și pentru predicatori la sectanți, cum deja avem cazuri. Transilvania însă are lipsuri. Să hirotonisesc, cu aprobarea Sf. Sinod, simpli învățători.

Situația e mai riscată decât o credem. Dar să vedem ce fel de școală ne trebuie.

c) Principiul noui Școli Teologice.

Nu avem puțința și nici nu e locul să formulăm un anteproiect, deși îl avem, pentrucă l-am studiat ca delegat al Sf. Sinod.

Scopul acestui studiu este mai mult o expunere de situație, pentru a se lua măsuri cât mai grabnice și cât mai temeinice.

Totuși în această parte ne permitem a urzi și câteva norme de organizare. Ca fost spiritual și director de seminar (poate că nu ca Varsanofie a lui Donici) și acum membru al Sf. Sinod și Arhiepiscop Vicar al unei Eparhii cu două seminarii și multe frământări sufletești, nu pot rămânea numai la expuneri de situație, pe care nici nu le pot reda real din atâtea motive.

Iată care este urzeala mea:

Noi școală trebuie să aibă la temelie principiul familiar și creștinesc al *uceniciei* cu deviza evanghelică: „*Printr'aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi*“ (Ioan XIII 35).

Intreaga Sf. Scriptură ne arată, că aceasta a fost sistemul în formarea învățătorilor, profeților și slujitorilor de lege. Sfântul Apostol Pavel a fost ucenicul învățatului Gamaliel și numai târziu, prin minune, a trecut la creștinism. La rândul său el a avut ca ucenici pe Timotei și Tit.

Șirul se înlanțuiește până ajungem la ucenicii lui

Nicodem, înființatorul de monastiri românești și mai ales până la ucenicii lui *Paisie*, alt înfloritor de monastiri, cu personalitățile, neîntrecute până astăzi, ale lui *Grigorie al IV-lea*, *Miculescu* și *Veniamin Costache*.

Plecând dela acest principiu vor trebui școli multe (pe lângă fiecare scaun episcopal câte una), dar cu elevi puțini și profesori foarte puțini. De ce? Nu ne trebuie cantități ci calități. Greul îl duc și directiva o dau în viață nu mulțimea slăbănogită de patimi, ci puținii virtuoși. Acest proces este mai ales în Biserică. Apoi nu ne trebuie atât capete specializate, ci mai ales suflete entuziasmate.

Organizarea să fie cât mai aproape de stare familiară, ținându-se absolută socoteala de dezvoltarea trupească și sufletească a copiilor. Bunicul școalei, patriarhul plin de dragoste de bunătate, totdeauna cu mâna plină pentru nepoți, să fie chiriașul eparhiei, todeauna rostind cuvintele Mântuitorului Hristos: „*Lăsați copiii să vină la mine*“ (Mort. XIX 14).

Tatăl școalei să fie directorul, iar mama spiritualii. Profesorii vor fi frații mai mari, care învață și povățuiesc pe elevi pe calea progresului și a desăvârșirii.

d) **Sistema acestei școli.**

Noua școală să înceapă întru totul patriarhal dela ruga sfântă. Intocmai cum copilașul plânge, când mama nu-l ia la biserică, așa să plângă și seminaristul, când spiritualul îl va opri, din diferite motive, să meargă la biserică. Și după cum copilașul se ține de poala mamei și ingenunche suspinând și el când vede pe mama ingenunchiată plângându-și durerile în fața sfintelor icoane, tot așa și seminaristii să urmeze pe spirituali și să lăcrămeze alătura cu ei la ruga sfântă. Nimic să nu fie forțat, ci totul natural. Exemplul, nu porunca și pedeapsa să miște totul: «*Exempla trahunt*».

NOTĂ. — Când scriu acestea, îmi apar figurile directorilor mei dela seminarul inferior *Sf. Gheorghe* din Roman, mărețe pentru noi copiii de atunci, *Arhiereul Ioanichie Flor* și *Economul Const. Nazarie*, când mergeau în fruntea noastră, iar noi ca melușăii după ei. Doamne! frumos le mai sta și noi bine ne mai simțeam în urma lor și mai ales la strană citind și cântând cu indicația și sub a lor privire părintească!

Exemplul este hotărâtor până la maturitatea academică și chiar în viața socială. Înlocuirea lui însă în epoca de dresaj a copiilor (între 11 și 15 ani), numai cu dispoziții și pedepse polițienesti, este distrugătoare. Sufletul copilului este ca ceara. Căldura dragostei părintești îi poate da ori și ce formă. Toate manifestările conducătorilor sunt imitate cu o decsteritate uimitoare. Impresiunile de acum rămân întipărite pentru toată viața. De aceia școala, din această fază în special, să înlocuiască, pe cât e cu putință, familia cu legea dragostei și a iertării. În alcătuire să se țină socoteală de naivitatea și sinceritatea copiilor, cu religiozitatea mistică dusă până la superstițiu.

Să ne amintim că fiecare din noi am dormit în primele clase seminariale cu «*Epistolia*» și «*Visul Maicei Domnului*» sub pernă, pentru a ne izbăvi de teroarea conducătorilor cu pedepse și note rele și a ne ajuta la învățatură.

Hotărât lucru că învățământul teologic e bine să înceapă la această vârstă, însă cu o alegere foarte scrupuloasă și cu o cercetare până și în familia de unde vine copilul.

Înmulțirea cunoștințelor se va face pe cât e cu putință în același chip familiar cu dezvoltarea conștiințiozității. Să dispară tremurul cu frica numai de nota rea și fantoma foamei cu porția luată.

Intocmai cum copiii ajută pe părinți și frați la lucrul gospodăriei, ne mai slăbindu-i cu întrebările asupra diferitelor probleme, iar mai marii cu surâsul pe buze, le explică totul, așa să fie și școala noastră teologică. Studiile se vor înmulți potrivit cu dezvoltarea copiilor. Cât mai multă dragoste și voieșie, ca în copil să se desvolte cât mai multă hărnicie și conștiințiositate. Florile copilăriei să se răsfete în cât mai multe raze de lumină și căldură, ca fructele să iasă cât mai coapte și mai frumoase. Severitatea și răceala le scutură înainte de vreme, iar fructele ori cad, ori ies cu totul chircite.

În special trebuie multă băgare de seamă la trecerea dela copilăria imitatoare (dresajul anilor 11—15) la bărbăția cercetătoare (formarea caracterului între 16 și 20 de ani). Odată cu exemplul în rugă și faptă, cu aceiași

bunătate părintească iertătoare să se desvolte treptat și argumentarea convingătoare. Să crească prietenia și discuția în măsura dezvoltării trupești și sufletești. Mistical inconștient al copilăriei să fie condus cu multă atenție spre convingerea bărbăției, dându-i elevului adevărate ajutoare părintești pentru stăpânirea de sine și traiul în virtuți creștine. Pârghia va fi tot biserica cu slujba divină și săvârșirea Sfințelor Taine. Totul însă prin exemplu și fără nici o impunere. Capela să fie deschisă în totdeauna, pentru slujba din seara și dimineața fiecărei zile, oficiată cu toată căldura de spirituali și cântată în sfânta nevinovăție de elevi, dar și pentru contemplarea de moment a viitorilor păstori.

e) Gruparea studillor.

În vârsta frământărilor sufletești (16—20 ani) când problemele credinței și ale științei năvălesc cu furie asupra acestor tineri, trebuie o sistematizare și o grupare mai temeinică. Elevii să găsească puternice stăvilare și luminoase clarificări. Un prim stăvilare în deprinderile tari și concretizarea virtuților în traiul zilnic am văzut că este biserica cu ale ei slujbe dumnezeiești. Într'adevăr elevii, neforțați, dar conduși cu dragostea exemplului, vor trece pe nesimțite, cu ale lor rugă sfinte, dela imitația inconștientă cu frica de necunoscut la adâncirea conștientă în misticismul slujbelor și și vor croi căi de viață după pătrunderea lor.

Pentru întărirea temeinică a căilor de viață însă, au nevoie și de gruparea mulțimei cunoștințelor predate la diferite obiecte, ce li se cer și li se impun prin forța împrejurărilor.

Nu poate fi o grupare mai firească în învățământul teologic decât împrejarul Sfintei Scripturi și a studiului ei filosofic. Adâncirea în sfintele Scripturi nu se poate face decât pe baza legilor gândirii, iar studiul obiectelor de cultură teologică, în baza aceluiași legi, însă cu materialul de argumentare și convingere biblic. Nu se poate concepe un studiu teologic fără Sfânta Scriptură.

Având în vedere apoi scopul școlii și toate celelalte studii de cultură generală nu pot fi rânduie și în-

vățate decât tot în legătură cu Sf. Scriptură și legile gândirii. Totul și toate să urmărească același scop, desăvârșirea teologului și însuflețirea păstorului de mâine¹⁾.

Învățământul teologic concentrat împrejurul celor două faze ale dezvoltării copilului, epoca mistică a dreșajului imitativ și epoca raționalismului individualist cu formarea caracterului prin precizarea convingerilor și stabilirea deprinderilor hotărâtoare pentru întreaga viață, va avea ca urmare firească cele două centre de luminare și convingere :

a) Biserica cu slujba divină care să cultive virtuțile și să desăvârșească traiul creștin al elevilor;

b) Sfânta Scriptură cu învățământul filosofic pentru formarea convingerilor și înmulțirea cunoștințelor.

f) **Învățământul Academic.**

Cât privește pentru studiile academice de specializare teologică, nu concep decât profesori preoți. Aceasta pentru că nu văd o mai convingătoare și mai însuflețitoare catedră, decât amvonul bisericii unde profesorul este slujitor.

De ce am admite clinici de boli trupești pentru profesorii mediciști și am privi cu neîncredere clinicile de boli sufletești — bisericile — pentru profesorii teologi? Unde ar fi un curs de dogmatică, de morală, de patologie, de apologetică, etc., mai solemn și mai pătrunzător ca pe amvonul unei biserici, ascultat și de studenți și de alți auditori ?

Profesorii mediciști diseacă trupurile, profesorii teologi să disece sufletele. Mediciștii trebuie să-și aducă trupurile bolnave sau neînsuflețite pentru a le studia. În preajma amvoanelor sufletele vor veni singure, dacă profesorii vor ști să le atragă prin aplicarea reală a medicamentului căutat.

1) Astfel de flori au fost și încă sunt și în seminariile de astăzi. Cele mai convingătoare lecții despre atotputernicia lui Dumnezeu le-am făcut, ca elev în Seminarul „Veniamin” din Iași, cu D-l Profesor Gh. Gr. Gheorghiu la astronomie.

g) Coordonare cu învățământul secundar.

Impărțirea, regulamentul și programa analitică a învățământului teologic e bine să fie în armonie cu întregul învățământ secundar. Absolventul de seminar să se poată prezenta și la examenul de bacalaureat, când sufletul lui încă n'a rămas statornic pe calea idealismului pastoral. Această adaptare este necesară, pentruca să se poată face alegere și la trecerea în cursul superior și la trecerea în universitate.

Nimenea, dar absolut nimenea să nu continue studiul teologic fără dragoste și convingere. Nimenea apoi să nu-și ia asupra-și greul jug al preoției fără devotamentul până la jertfă. Nu trebuie să ajungă nimenea ca să se facă preot numai pentru interesul material al traiului zilnic. Aceștia sunt și vor fi pentru păstoriții lor niște năimiți, iar în fața judecătorului ceresc își vor primi răsplata meritată cu asprele muștrări evanghelice : » *«Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici, că mâncați casele văduvelor, făcând rugăciuni lungi întru fățarnie; pentru aceasta mai multă osândă veți lua. Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici, că închideți împărăția cerurilor înaintea oamenilor, că voi nu intrați, nici pe cei ce vor să intre, nu-i lăsați»*. (Mat. XXIII, 13—14).

Această libertate și alegere se impune mai ales astăzi, când seminariile Basarabiei și ale Vechiului Regat au început să verse anual absolvenți mulți nelucrați, neșlefuiți sufletește și nepregătiți pentru opera de spiritualizare a Bisericii. Ne doare și osânda ce-i așteaptă, în fața lumii prin disprețul de care se fac vrednici și mai ales la scaunul de judecată ceresc, când li se vor cere sufletele lor încredințate. Aceasta-i parte mai mult divină. Momentan însă ne preocupă umanizarea faptului, cu inconștiența menirii și traiul josnic în păcat, fără să poată îndruma și ridica viața deasupra vasului ei de lut.

Cei ce au răspunderea să ia aminte.

Orice întârziere adaugă răului ce deja există, unul mai mare și mai cu anevoie de îndreptat în viitor.

Deci o viitoare organizare, o viitoare lege, un viitor regulament, să nu se facă decât pe baza unei rândueli cât mai aproape de familie, unde să domnească legea dragostei și legea iertării.

Temeiul să fie ucenicia, cu o viață cât mai virtuoaasă și cât mai creștină, izvorâtă din slujba și ruga de fiecare zi în capela școlii neimpusă și nepedepsită. Apoi nu 25 de profesori specialiști, cu maiștri suplimentari, care pun sarcini pe elevi, ce nu se pot lesne purta, iar ei nici cu un deget nu le ating spre ușurare !

Nu mulți și fără nici o legătură sufletească cu elevii, adesea ciocnindu-se în metodă și păreri până la vrăjmășie. Puțini să fie, dar adevărați părinți și frați, toți însuflețindu-se prin adâncirea filosofică în Sf. Scripturi. Toți să aibă ca deviză cuvintele Sf. Apostol Pavel : «*Ori de mâncați, ori de beți, ori altă ceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți*, (I Cor. X, 31).

Dela chiriariul eparhiei și până la cel din urmă maistru să știe că din școala lor trebuie să plece : «*Lumina lumii ; Sarea pământului ; Ingeri ai Domnului ; — Ingeri ai Bisericii ; Păstori ai turmei lui Hristos ; Impreună lucrători a lui Dumnezeu*¹⁾.

Numai așa o școală teologică își va îndeplini menirea. Deci numai în această direcție trebuie organizată.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

1) Mat. V 13 - 14 ; Malahia II 7 ; Apoc. II 1 ; Mat. II 13 ; I Petr. V 1 - 2
I Cor. III 9.